

ה'אלחזר'

עלון לשבת קודש

דברי מחשבה והלכה, ומהנעשה בבתי הכנסת

לע"נ יוסף בן אליה וחממה ז"ל לבית גיאת
לע"נ משה בן זילפה ואליאס ז"ל לבית חיימי

נושא השבוע: דיני ממונות (טו)

יב בחשוון תשפ"א 1347 (שנה כו')

ההפטרה: "למה תאמר" (ישעיה מ')

פרשת כר-כר

"למען יטיב לי בעבורך (יב, יג)

ומסביר רש"י איך "יטיב לי"? - שיתנו לי מתנות.

וכי באמת היה אברהם אבינו להוט כל כך אחרי מתנות? הלא אחרי מלחמת סדום סירב לקבל את השלל אשר הגיע לו ביושר, וכיצד אפשר לומר שהיה מחבל תחבולות לקבל מתנות?

אלא כל ירידתו של אברהם מצרימה באה כדי לכבוש דרך בשביל בניו לעתיד כדי שבהיותם במצרים לא יטמעו ויתבוללו, אלא פרעה יהיה מוכרח לשחררם לאחר שיקבל מכות שיבואו עליו כשם שהוכרח לשחרר את אברהם ושרה בגלל הנגעים שבאו עליו ועל כל משפחתו. רצה אברהם להכשיר עכשיו גם את "ויצאו ברכוש גדול", שעל כורחו יצטרך פרעה לתת לבניו מתנות רבות לדרך כדי שמה שיקבל הוא יהיה לאות לשעת יציאת מצרים בעתיד שיצאו עם ישראל ברכוש גדול. (הדרה של תורה)

"ולאברם היטיב בעבורה ויהי לו צאן ובקר וחמורים ועבדים..." (יב, טז)

אמרו חז"ל לעולם יהא אדם זהיר בכבוד אשתו, שאין הברכה והפרנסה מצויה בתוך ביתו אלא בשביל אשתו שנאמר: "ולאברם היטיב בעבורה". על זה אמר רבא לבני מחוזא הוקירו את נשותיכם כדי שתתעשרו.

"ואנשי סדום רעים וחטאים לה' מאד" (יג, יג)

רעים בגופם וחטאים בממונם. (רש"י)

ותמוה, הרי אמרו חכמינו במדרש (ויקרא רב יז, ד) "אין בעל הרחמים פוגע בנפשות תחילה", אם כן כיצד החריב את סדום עם כל התושבים שבתוכה ולא נפרע בממונם?

ועל זאת משיב רש"י רעים בגופם וחטאים בממונם, שהממון שלהם אינו של היתר ולכן לא שייך להם וכביכול אין להקב"ה מהיכן להיפרע מהם אלא רק בגופם.

הקפדה על תשלום בזמן

ביום חורף אחד נסע ה"חפץ חיים" בעגלה מראדין לתחנת הרכבת. בדרך נזכר ששכח לשלם לחייט שתיקם לו את הפרווה, מיד ביקש מהעגלון שיובילו חזרה לראדין כדי לשלם שכר החייט ביומו. כשנשאל מדוע לא שלח את הכסף עם העגלון שהיה תושב ראדין כדי שימסור לחייט את שכרו בו ביום, מבלי שיאלץ לשוב חזרה השיב ה"חפץ חיים": "כאשר הדבר נוגע ללאו דאורייתא אין סומכים על שליח..." (מעשי אבותינו)

מלחמה וניצחון

מעשה שהיה

שמי בני אני נהג מונית במקצועי, משום מה אנשים סוברים שקל להיות נהג

מונית כי "מה הוא צריך לעשות... רק לנסוע" אך הם טועים טעות מרה.

להיות נהג מונית זה להתמחות הרבה פעמים בנבכי הנפש. להקשיב לנסוע, לדעת לשתוק ולדבר בזמן הנכון... להיות מנומס אחרת יזרמו התלונות לחברה והגעירות ממנהל התחנה יבואו מהר מאוד: "כמה פעמים אני צריך להזכיר לך שהלקוח תמיד צודק... תהיה סבלן".

ע"פ לוח "אור החיים" של אופק תל אביב * לא לדבר בתפילה * סוף זמן ק"ש לשבוע הבעל"ט 8:06-8:09

יציאת ש"ר"ת: 5:59

יציאת שבת: 5:23

כניסת שבת: 4:33

להיות נהג מונית זה לעמוד כל הזמן במבחנים, איך תתנהג לאדם שממול? תהיה כמוהו או מנומס יותר. וישנו מבחן נוסף, זהו מבחן היושר, בדרך כלל המונית היא מקור לאיבוד כספים וחפצים. יום אחד שביצעתי בדיקה שגרתית ברכב וגיליתי שטר של 100 ₪ מונח על הריצפה. הרמתי אותו ובלי היסוס התקשרתי לרפי מנהל החברה, והודעתי לו על המציאה. "יופי, הרגע התקשרו אלינו ושאלו האם אחד הנהגים מצא שטר של 100 ₪, כל הכבוד לך, בני".

קיבלתי את המחמאה בשוויון נפש, כי מה זה להחזיר 100 ₪, אני לא גנב... לאחר תקופה לא ארוכה כשהנוסע שלצידי ירד אחרון, גיליתי על המושב חבילה עמוסה בשטרות. כשספרתי גיליתי שיש שם 5,000 ₪. התקשרתי למנהל החברה ודיווחתי על המציאה והמתנתי ליהודי דתי שהגיע מבוהל והודה לי מכל הלב על השבת אבדתו. "לא מגיע לי כבוד על כך, זה תפקידי" אמרתי בצניעות.

המשכתי למצוא מציאות קלות, לפעמים שרשרת ולעיתים 50 ₪, ארנק וכו' על הכל דיווחתי למנהל החברה ומסרתי לאנשים שברכו אותי מכל הלב. לפעמים אני משמש כמסיע בטנדר ושם היה לי ניסיון גדול...

קבוצה של בני תורה מילאה את הטנדר, כל הזרך הם התפלפלו בדברי תורה. כל הזרך שתקתי מתוך כבוד ונימוס, והובלתי אותם לישיבה מסוימת בירושלים, הרב שישב לידי החזיק בידו שקית קטנה ובסוף הנסיעה שכח אותה בטנדר, לקחתי אותה יחד עם שאריות זבל נוספות ותכננתי להשליך הכל לפח הקרוב, כשיצאתי מהרכב שמתי לב שהשקית די כבדה. פתחתי אותה מסקרנות וראיתי בתוכה הרבה שטרות ירוקים. ספרתי את הכסף היו בה 50,000 דולר טבין ותקילין ואז התחילה המלחמה שבתוכי.

ישבתי סגור בתוך הרכב, מצד אחד רציתי לנסוע ישירות לאותה ישיבה ולהחזיר את הכסף שלא שייך לי ומצד שני 50,000 דולר הם המון המון כסף. זה אומר שאני יכול לחסל את המשכנתא שלי וגם לצאת לחופשה קצרה, זה אומר שהחיים שלי יכולים להשתנות... אולי אפתח עסק עצמאי. מלחמה פנימית התחוללה בתוכי, המצפון החל לדפוק, לפתע צלצל הפלאפון על הקו היתה אמא שלי "בני מה שלומך?" היא שאלה.

"בסדר, ב'ה, אמא אל תשאלי מה קרה לי... מצאתי כסף, מישוהו שכח אצלי ברכב 50,000 דולר, מה את אומרת אמא?" היא המשיכה לשתוק, "להחזיר או לקחת?" התלבטתי בקול. "מה אתה אומר?" היא שואלת בחזרה. "לא יודע, תגידי את", התחננתי. "תראה בני, אני סיימתי את תפקיד החינוך אצלך, אתה כבר ילד גדול, תזכור רק את כל הערכים שניסיתי להחדיר בך, תזכור ותצליח". אמרה וניתקה את הטלפון. במשך שעה ניטשה בתוכי מלחמה אכזרית ובסופה הגעתי להחלטה שאני מחזיר את הכסף שלא שייך לי, כי מצד אחד הרגשתי בחילה מהמחשבה שאני עומד להיות גנב, ומצד שני להחזיר סכום שיכול להעמיד אותי על הרגלים – זה היה עבורי קשה מנשוא.

נסעתי לישיבה, ראיתי תכונה של בחורים ואברכים, כולם עם טלפונים ביד מדברים ורצים. צפצפתי ואחד הבחורים התקרב אלי "נסעה אצלי קבוצה של רבנים מהישיבה שלכם, האם איבדתם 50,000 דולר?" הוא השתק בהלם ואז צרח לחברים שלו "הכסף אצלו".

כולם התאספו סביבי, הושטתי את החבילה והתנעתי את הרכב. "כל הכבוד שהחזרת", בלעתי את הרוק, "מה כל הכבוד... שטויות... זה כלום בשבילי, תגידי, איך לא טרחתם לחפש בחברת הנסיעות". "הכסף הזה שייך לראש הישיבה שלנו, זה שאיבד את הכסף שכח שהכסף היה אצלו בזמן הנסיעה, וגם אם כן לא האמנו שהכסף יחזור אלינו", חייכתי אליו ונסעתי.

במשך 3 ימים הייתי כעוס, הרגשתי שהחמצתי את הזדמנות חיי להסתדר בחיים מבלי להזדקק להלוואות של חברים עד שהתרחש משהו ששיפר את הרגשתי. במוצאי שבת הלכתי לישון ואז

אני רואה מולי את בני הקטן יאיר "מה אתה עושה פה?" שאלתי אותו.

הוא מסתכל עלי ואז מעוות את הפרצוף, אני רואה שהוא נהיה חולה אנוש, הולך וקמל ואת אשתי צורחת בהיסטריה. גם אני צועק עימה, מנסה לנענע את בני, לתת לו לשתות אך הוא מת לי מול העיניים, ואז ברגע הקריטי אני שומע קול מדבר אלי: "החזרת... לא, זה לא יקרה לכן שלך, החזרת את הכסף, השבת אבידה, יש לך זכויות".

התעוררתי מהחלום מיוזע ומפחד, אשתי עצמדה מולי מפוחדת "צעקת תוך כדי שינה, מה קורה?" התנשמתי בכבדות, "תגיד, מה יותר חשוב לך 50,000 דולר או החיים של יאיר?" שאלתי אותה. "בוודאי החיים של יאיר", השיבה בחוסר הבנה.

סיפרתי לה את כל סיפור הכסף, היא הקשיבה בתדהמה "ברור שהיית צריך להחזיר". "נכון, אבל עכשיו אני שלם עם עצמי ומאושר שהחזרתי, אני יודע שמישהו אחר היה מחזיר את הכסף מיד בלי הרבה שאלות והתלבטויות אך אני שבסה"כ רק עכשיו התקרבותי לדת, לי זה היה קשה ממש, מלחמה אך נצחון בצידה".

הלכות גניבה גזילה [טו]

פינת ההלכה

א. אסור לגנוב או לגזול אפילו פחות משהו פרוטה בין מישראל בין מגוי, בין מגדול ובין מקטן (שו"ע חו"מ סי' שמח ס"א-ב, סי' שנט ס"א, ג).

גזל בביטוח

ב. אסור לבעל רכב לדרוש מהביטוח שישלם לו כסף עבור תיקונים או חלקי חילוף שנפגעו שלא מחמת התאונה ושאינם כלולים בפוליסת הביטוח (שמכנים קלקולים שהיו לו לפני כן כחלק מההוצאות שנגרמו מהתאונה) (משפטי התורה ח"א סי' לו, מרכזו לרגמן עמ' קז). אמנם מותר לבעל הרכב לסכם עם בעל המוסך לתקן תיקונים נוספים שיכללו במחיר שהביטוח ממילא משלם על התיקון של חלקים שנפגעו בתאונה מבלי לקחת עליהם תשלום בשביל שהעבודה תתבצע אצלו ולא במוסך אחר (מרכזו לרגמן עמ' קט' ס"ק 25).

ג. אסור לדרוש מהביטוח כסף עבור רכב שניזוק בתאונה או שנגנב, אם באותו זמן הרכב לא היה מבוטח, כגון אם נהג ברכב בזמן התאונה אדם זר ששכר את הרכב תמורת תשלום מבעל הרכב, בניגוד לתנאי הפוליסה, או שנהג ברכב בחור צעיר שאין לו רשיון נהיגה או שהיה בשנתו הראשונה להוצאת רשיון הנהיגה (בניגוד לתנאי פוליסת הביטוח) או שהרכב נגנב כאשר הוא לא היה נעול כראוי לפי תנאי הפוליסה וכי"ב. לפיכך, מי שלקח מהביטוח כסף שלא מגיע לו – נחשב גזלן וחייב להשיב את הכסף הזה לביטוח (משפטי התורה ס"ט, שו"ת ישיב יצחק ח"ד סי' פא).

ד. איסור זה קיים בין אם חברת הביטוח בבעלות יהודית או בבעלות גוי ואפילו אם סוכן הביטוח הוא המוציא את הכספים מהביטוח במרמה באופנים שונים בניגוד לתקנות הפוליסה (משפטי התורה ס"ב).

ה. רשאי המבוטח לנסות בעצמו או באמצעות סוכן הביטוח שלו לשכנע את מנהל חברת הביטוח (לאחר שסיפר לו את העובדות כהווייתן) לקבל מהביטוח החזר מלא או חלקי בתור פשרה, היתר זה קיים אם במקרים שמעיקר הדין הביטוח היה פטור מלפצות את המבוטח (משפטי התורה ס"ג, שו"ת ישיב יצחק ס).

גזל במתנת

ו. מתנה עם פרסומת ששמים בתיבות הדואר, בעלי תיבות הדואר זכו בהם ואין לאחר לבוא ולהוציאם ולקחתם לעצמו והעושה כן עובר על גזל.

הטעם: שיש לתיבת הדואר דין של רשות של בעל הבית שזכה בכל אשר נמצא בתוכה (חזקת משפט עמ' קעב-קעג).

ז. מתנה עם פרסומת שתולים בשקיות על דלתות הדירות מבחוץ או במגנט על הדלתות זכו בהם בעלי הדירות ואין לאחר לבוא ולקחתם לעצמו, והלוקח עובר על גזל.

הטעם: שגם זה בכלל רשותו של בעל הדירה, ואף אם נניח שהדלת מבחוץ אינה כמו רשותו המשתמרת, מ"מ עומדת בצד רשותו (ס).

מ"מ ספרי טלפונים וכי"ב ש"חלוקתם" ע"י שזורקים אותם ליד דלתות הדירות בבניין, נראה שלא זכו בעלי הדירות בספרי הטלפונים שליד דלתות דירותיהם, מ"מ ראוי שאדם אחר לא יקחתם.

הטעם: משום שאין דעת הנותן שאדם זר ייקח ספר זה (ס).

אך אם שמו את המתנה מושענת על הדלת הרי היא שייכת לאותה דירה ואין לקחתה (חזקת משפט

ח. מתנה עם פרסומת וכי"ב שתולים על מכוניות ברחוב, זכו בעלי המכוניות במתנות שעל רכבם ואסור לאחרים לבוא ולקחתם.

הטעם: מכונית נחשבת כרשות בפני עצמה ורכשותו של אדם פרטי (ס).

ט. המפציר בחברו לתת לו מתנה עובר ב"לא תחמוד" (חוקת משפט פ"א ס"לא, עיין שו"ע חו"מ סי' שנט ס"ו).

י. המזמין אירוע באולם צריך לשלם למלצרים "טיפ" בסוף האירוע כנהוג, וגובה ה"טיפ" אינו קבוע ותלוי במנהג המקומות ובמידת המאמץ שהשקיעו המלצרים.

הטעם: המנהג המקובל כיום בכל המקומות שבעלי האולמות מכניסים את סעיף ה"טיפ" בתוך החישוב הכללי של המשכורות שהם משלמים לעובדים ולכן כשבעל האירוע אינו נותן את ה"טיפ", הוא עובר על חשש איסור גזל (טובך יציעו לגר"י זילברשטיין עמ' קז).

יא. המתנות שמקבלים הורי החתן או הכלה בזמן החתונה, בין מתנה של כסף ובין חפצים הם ניתנים כפי מה שסוכם בין הצדדים קודם החתונה (ע.7).

יב. הנהנה מסעודת חתן ואינו משמחו יש לחוש שעבר על איסור גזל.

הטעם: כיון שכוונת המזמין היתה שישעבד וגם ישמח את החתן והכלה ועל מנת כן הירבה בהוצאות סעודתו נמצא איפוא שאכל ולא פרע תמורתו (בס"ס חפץ חיים).

מכל מקום אם אותו אדם חשוב הוא או שחביב על בעל השמחה, שעצם הופעתו בסעודה גורמת לתענוג ולכבוד, יצא ידי חובתו (עזר מקודש ס"א על שו"ע אבה"ע סי' סה ס"א, חקת משפט ס"ס לב, ממון ישראל ס).

ורמז לזה: "יעלזו חסידים [חתנים, שנמחלו עוונותיהם] בכבוד" (הזהרו בממון חכרס עמ' קמל).

יג. בכלל החיוב לשמח החתן והכלה כשבאים לחתונה [בנוסף לאמור בסעיף יב] הוא גם להביא מתנה, ולכן מי שלא הביא מתנה או שהביא מתנה זעומה, הרי הוא גוזל את החתן (שו"ע מקולר עיני יצחק נישואין סי' כו ס"יג, חופה כהלכה לגר"י ששע"פ פ"ב ס"ב ב"ס הרשב"א עובדיה יוסף שליט"א).

יד. מתנה לחתונה נחשבת אצל חז"ל כמתנה חוזרת היינו שאם הנותן יתחנן יחזור המקבל ויעניק לו גם כן מתנה כדוגמתו (שו"ע אבה"ע סי' ס ס"א) [היינו כפי יכולתו-שאם עשיר נתן לאברך הרי האברך לא משיב מתנה באותו ערך!] ואם לא מחזיר עובר על גזל (תוכחות חיים לרב פלאגי ח"א לר, חקת משפט פ"א ס"ב, הזהרו בממון חכרס עמ' קמל).

הטעם: שהכסף שנותנים לחתונה זה השתתפות בהוצאות החתונה ונקראים בפי חז"ל שושבינות [כעין מלווה] (שו"ע ס).

להעיר ולעורר

א. חייב כל אדם [נשים פטורות] מגיל 13 כל שבוע לקרא את פרשת השבוע "שנים מקרא ואחד תרגום" בנוסף לקריאת התורה ששומע בבית הכנסת כל שבת (שו"ע אורח"ח סי' רפה ס"א, ילקו"י סי' רפה ס"ט) שכל המשלים פרשיותיו עם הציבור מאריכים לו ימיו ושנותיו (גמ' ברכות ה:) (מי מאיתנו בתקופה זו של הקורונה לא זקוק לזה).

[היינו לקרא את פרשת השבוע כל פסוק פעמים ופעם אחת תרגום (אונקלוס- שנמצא בצד המקרא) וכך לגבי פסוק הבא וכך הלאה עד סיום הפרשה (ומגן אברהם סי' רפה ס"ק א, ילקו"י ס"ח). ייש נוהגים לקרא בכל יום אחר תפילת שחרית [חוק לישראל] מקצת הפרשה "שנים מקרא ואחד תרגום" ומסיימים בערב שבת (משנ"ב סי' רפה ס"ק א, ילקו"י ס"ט). מי שהשעה דחוקה לו יכול לקרא כל פרשת השבוע כולו ושוב לקוראו כולו ואז לקרא את כל התרגום על הפרשה כולו (ילקו"י ס"ט)].

ב. השנה שנת תשפ"א הינה שנת "מעשר עני" [שנה שעברה היה מעשר שני] ולכן :

* הקונים בשווקים הפתוחים [ללא השגחה] – הרי הפירות והירקות ספק טבל כשמפריש ואומר את הנוסח ממשך לומר את הקטע של "מעשר שני" ו"מעשר עני" כרגיל .

* הקוטף ממשע או מביאים לו ישירות מהמטע – הרי הפירות והירקות הם "ודאי טבל" שאז אומר בנוסח ההפרשה רק את הקטע של "מעשר עני" ולא של "מעשר שני" [בירקות מראש השנה ואילו בפירות מ-טו בשבט תשפ"א ועד אז זה שייך לשנה שעברה קרי "מעשר שני"]

הזדמנות שלא תחזור ניתן להשיג את ספר נתיבות החינוך שבהוצאת העלון טל: 08-8644452

לאיחוד דרוש מפיץ בהתנדבות לחלוקה עלונים מידי שבוע לבתי הכנסת באזורים י, יג באשדוד

08-8644452

טל: 08-8644452 אתר העלון: alonhaihud.co.il דוא"ל: haihud.ashdod@gmail.com